

MARITTA LINTUNEN
HULLURUOHOLA

HULLURUOHOLA

Maritta Lintunen

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

Helsinki

© Maritta Lintunen 2014

ISBN 978-951-0-40619-9

Painettu EU:ssa 2014

Graafinen suunnittelu: Mika Wist

Mikalle

Palasin Suomeen aavistamatta mikä minua täällä odotti.

On hyvä, ettei ihminen osaa ennustaa tulevia — mitä hän niillä tiedoilla tekisi? Eihän hän ymmärrä edes omaa menneisyyttään. Tuon tietämättömyyden ansiosta tulin vetäistyksi maailmaan, jollaiseen kirjavaa kiertolaiselämää viettäneenkään en ollut törmännyt.

Nuo kymmenen kuukautta syrjäisessä Hulluruoholassa, autioituneessa Riihen kylässä muuttivat elämäni.

”Ihminen on itselleen salaisuus loppuun asti.”

Se väite tuli todistetuksi minulle perin pohjin.

1.

Miksi et poiminut kaunista kuusenoksaakaan kuten muut tarhan lapset? Miksi et pyytänyt ehjää koristepalloa rikkomasi tilalle? Miksi veit isällesi epäonnistuneen, huolimattomasti tehdyn joululahjan? Ymmärrätkö, että loukkasit isääsi? Ymmärrätkö, että se oli viimeinen asia, jonka hän sairailta aivoillaan sinusta muisti? Ymmärrätkö, että isäsi kuoli juuri sen päivän yönä kun nauraen olit viskannut ruman risun hänen peittonsa päälle? Ymmärrätkö, ettet ole normaali lapsi? Ettei sinussa ole tunteita? Ettei sinua kukaan voi

rakastaa eikä kunnioittaa koska olet niin röyhkeä? Sen sinä todistit myös isäsi hautajaisissa leikkimällä, keimailemalla ja pyllistelemällä liian lyhyessä samettimekossasi, rivosti, pikkuhuora. Kuinka minä häpesin sinua. Kuinka minä vihasin vaaleita, pomppivia kiharoitasi, kun juoksit pallon perässä pitkin salia muistopuheitten aikana. Järkytyin hymyilevistä, kyynelettömistä kasvoistasi. Et kunnioittanut isääsi. Et kunnioittanut oman äitisi surua. Ja nyt minä en toivo muuta kuin että tämä kaikki tulee olemaan vielä sinun sisälläsi kuin ikuisesti turpoava, inhottava sieni, joka mädättää sinusta kaiken ilon ja saa ihmiset inhoamaan sinua niin, ettei kukaan tahdo sinua koskettaa eikä rakastaa.

Räväytin silmäni auki, heräsin omaan huutooni. Haukoin ilmaa ja haroin kaksin käsin hikisiä hiuksiani. Meni hetki ennen kuin tajusin makaavani omassa sängyssäni. Suomessa.

Yölamppuun oli unohtunut valo, ummistin silmäni. Viimeiset kolme vuotta olin saanut nukkua rauhassa painajaisilta. Laskin käden varoen vatsalleni. Tiesin, että kouristava kipu johtui tällä kertaa unesta,

ei siitä Intiasta siepatusta taudista, jota sairastin.

Ovikello pirahti kaksi kertaa. Ojentauduin ylös, horjahdin. Hetken seurasin kuinka kehystetty valokuva kohosi ilmaan ja laskeutui äänettömästi paikolleen lasiselle yöpöydälle. Oli saatava raitista ilmaa.

Itsepäinen, vihlova pirahdus.

Otin nojatuolista tukea ja vilkaisin uudelleen pölyn kuorruttamaa valokuvaa. Isän hymyilevät kasvot. Pitkä, syvä viilto juoksemassa hiusrajasta viistosti kohti kulmakarvaa. Arpi kuului isän kasvoihin. Minun arvistani ei tiennyt kukaan.

– Auto odottaa pihalla.

Kaiku kiersi pimeässä rappukäytävässä. Ahlströmin pitkä, hoikka hahmo oli jäykistynyt asennontapaiseen. Kello näytti kahta yöllä, lasittunein silmin jäin tuijottamaan vastapäiseen seinään koverrettua kaari-ikkunaa. Ulkona puhalsi tammikuinen lumimyrsky. Huimasi hetken — korvissa toistui jokin intialainen iskelmä; honteloääninen huilu, korillinen helistimiä, pari erisointista rumpua. Katsahdin taakseni huoneistoon. Lukulampun valokehässä lojui murentuneita suolakeksejä, keltaista limsaa

oli kaatunut tahmeaksi läikäksi yöpöydälle. Ellotus kouraisi sisuksia.

– En minä yöllä lähde ketään pihalle tervehtimään.

Ahlström painalsi seinällä kiiluvaa valokatkaisijaa, siristelin kuumeesta särkeviä silmiäni sinisessä neonvalossa. Mies kallisti ajurinlakkia takaraivoilleen ja nosti kädet puuskaan.

– Tiedätte, ettei Järä siedä odottelemista.

Mies teititteli viileästi kuten ennenkin. Ahlström oli tullut isoisän palvelukseen samana vuonna kun täytin viisitoista. Kaksikymmentäviisi vuotta sitten. Yhä tuntui käsittämättömältä ettei minulla ja Ahlströmillä ollut ikäeroa kuin muutama vuosi; viisitoistavuotiaana pidin parikymppistä jäykkää autonkuljettajaa jo auttamattoman vanhana. Ensikohtaamisemme tapahtui rippikoulukesänäni eikä se ollut mikään miellyttävä muisto. Juuri ennen konfirmaatiota ajatti isoisä kursailematta uuden Bentleyyn keskelle kirkon pihaa. Poika, jonka kainalossa olin kiikkunut rippileirin alkupäivistä ei ollut uskoa korviaan kun vanhus käski Ahlströmin pitää meidät erillään. Sen nuori mies myös parhaansa mukaan teki.

Nojauduin ovenpieleen, huomasin että miehen

silmät pyyhkäisivät rintojani. Kylmä oli terhistänyt nännit pystyyn ohuen paidan alla.

– Kolmeen vuoteen ei olekaan tarvinnut olla kenenkään hyppyttävänä. Taasko tämä alkaa?

– Meillä on Järän kanssa takanamme rankka matka. Kaksisataa kilometriä ajoa mennessä tullen.

Miehen ääntä painoi väsymys ja kyllästyneisyys. Pyjamanhiha sivalsi valkoisena siipenä kun viittasin makuuhuonetta kohti.

– Entäs minä? Lentänyt Intiasta ja ehtinyt nukkua pari tuntia.

Kattolamppujen putket sirahdivat, rappukäytävään putosi pimeys. Ahlström painalsi katkaisijaa sen oloisena että seisoi räpsyttelössä valoja tuomiopäivään asti. Nuorena olin yrittänyt turhaan murtaa edes muutamaksi sekunniksi tuon opetellun, uskollisen palvelijan ilmeettömyyden. Myöhemmin päättelin että mies oli omaksunut luonnottoman viileytensä vanhoja epookkielokuvia ja brittisarjoja katsomalla.

– Minulla on kuumetta ja heikottaa.

Arvasin, ettei Ahlström hievahtaisi, vaikka ilmoittaisin sairastavani ruttoa. Vastentahtoisesti

aloin napittaa talvitakkia pyjaman ylle. Hississä koetin saada otteen etäisyyteen tuijottavista harmaista silmistä. Tiesin tuskin mitään Ahlströmin yksityiselämästä. Isoisääkään asia ei kiinnostanut, riitti kunhan työt tulivat millilleen ja minuutilleen tehdyksi. Sormusta miehellä ei ollut, kotiosoite oli jossakin Porvoon suunnalla. Teki mieli kysyä oliko estoisen tuntuksella miehellä vielääkään vakituista kumppania. Rasahtaisiko hillittyyn ilmeeseen rikama, jos paljastaisin aavistaneeni kehen Ahlström oli aikoinaan ihastunut. Kyllä minä olin vaistonnut nuoren miehen vahingonilon, kun isoisa höykytti minua poikajuttujeni vuoksi.

Ensimmäinen kerros. Ahlström avasi oven ja antoi tietä.

– Järä on hyvin väsynyt. Parasta pysyä kuulolla. Kommentoitte vain jos pakko.

Takapenkille oli levitetty paksu huopa, autossa lemmusi nahkainen sisustus ja isoisan pistävä partavesi. Eniten häpesin tätä autohulluutta. Monet ihmisten maniat — pakkomielleet tauluihin, veistoksiin, antiikkiin — pysyivät seinien sisällä piilossa, mutta

Janne Järän elämänmittainen ökyautoilu oli puhdas-
ta ekshibitionismia. Mies oli hankkinut omaisuuten-
sa autojen maahantuonnilla, muttei koskaan huoli-
nut itselleen ajokorttia. Kalliit merkit ja kuljettajan
palvelut olivat hänelle itsestään selviä menoeriä.

Isoisä könötti etupenkillä pyryä tuijottaen. Köy-
ry, luiska ryhti hämäsi monia. Mies piti huolen kun-
nostaan vaikka lähenteli yhdeksääkymmentä. Fy-
sioterapeutti kävi säännöllisesti kotona, räätälöidyn
kuntosalihjelman ukko kävi läpi päivittäin. Ulkoilu
hoidettiin autoillen. Sodassa tuli ulkoiltua tarpeeksi,
oli hänen vakiovastauksensa niille, jotka ihmetteli-
vät viidenkymmenen metrin ajomatkoja läheiseen
rantaravintolaan.

– Pidäpä suusi kiinni, ukko täräytti taakseen
vilkaisematta juuri kun olin kysymäisilläni miksi
ihmeessä minun oli kompuroitava kesken unieni
jääkylmään yöhön.

Ahlström suoristi tarpeettomasti ajurinlakkiaan.
Vasta kun moottori käynnistyi, isoisä kurottui puo-
leeni. Pisteliäät, vaativat silmät.

– Pääsit Suomeen ja viikon vanhaan Roveriin. Muu-
taman tunnin kuluttua tutustut uuteen työpaikkaasi.

Auto liukui varkain liikkeeseen, Ahlström lisäsi kaasua ja käänsi keulan pohjoiseen menevälle tielle. Kului muutamia sekunteja ennen kuin tosissani havahtuini isoisän ilmoitukseen.

– Olemme tulossa Urho Selanderin hautajaisista. Raskas reissu. Toinen vielä edessä.

Vapiseva käsi työnsi syliini vichypullon ja läpinäkyvän muovirasian, josta erotin pinon voileipiä.

– Syö ja nuku. Perillä saat kuulla mitä raiteita tästä pitäen matkustat.

Siirsin eväät sivuun ja kopaisin ovea, vaikka olimme jo täydessä vauhdissa. Lukitus päällä, tietysti. Ehdin tavoittaa Ahlströmin silmät peruutuspeilistä ennen kuin mies siirsi katseensa tiehen. Olin näkevinäni niissä nolostusta.

Isoisä alkoi tempoa silkkistä kaulahuiviaan höllemmälle.

– On vihdoinkin aika aikuistua. Saat hoitaa veljän, jonka maksajaksi alunperin suunnittelin isääsi.

Kojetaulun himmeässä hehkussa sinkoili pikkuruusia sylkipisaroita; Janne Järän äkäisinä sihahtelevat ässät. Vilu tärytti ruumista, kuume oli nousmassa. Käärin viltin polvien suojaksi ja vasta nyt

tajusin kuinka sairas olin. Niin sairas, etten kyennyt puolustamaan itseäni paperinohuen vanhuksen mielivallalta. Kolmessa vuodessa ukko oli ilmeisesti ehtinyt tulla lopullisesti hulluksi. Tuijotin silmät sumeina raidallisten pyjamahousujen peittämiä säärriäni. Kirpputorilta hankittu nyppääntynyt takki, sen alla pelkkä silkkinen paita, ei rintaliivejä. Aamu-tossuissa suli lumi. Tämä oli röyhkeä kidnappaus.

Isoisä lopetti huivin riuhtomisen ja antoi kämmentensä läimähtää nahkapenkkiä vasten.

– Hautajaisissa taas kertaalleen mietiskelin mikä mätä iski sodasta selvinneiden lapsiin. Minä ja Urho Selander räävimme läpi sodat ja söimme nälkäämme sahajauhoa ja lahosieniä. Me jäimme henkiin, mutta pojat ja miniät kuolivat. Sinun isälläsi iti päässä kasvi. Äitisi keikahti jakkaralta. Kaunis kallelo rasahti halki kuin simpukankuori. Urhon poika Martti Selander taas sairasti maailmanympäripurjehdusvimmaa. Könysi purjeveneensä kanssa kahdesti merenpohjaan ja hukkui viimein kolmannella.

Isoisä jäykistyi paikoilleen ja oli hetken hiljaa.

– Kuuluuko tämä puhe sinne taakse?

Purin leukani yhteen. En kuuntelisi enää virttä,

jonka ainoa tarkoitus oli saada minut tuntemaan syyllisyyttä. En ottaisi enää tunnolleni yhtäkään onnettomuutta enkä sairaskertomusta. Vuosikaudet minua yritettiin nujertaa, mutta minä pelastauduin. Yksin ja ilman kenenkään apua.

Ahlström jatkoi moottoritielle ja auto aivan kuin tyyntyi kun se vihdoinkin pääsi näyttämään voimansa. Kuume levisi jäseniin, pehmenin kuin väkevää viiniä juodessa. Painoin pääni taaksepäin — musta yö, kieppuva lumi ja Ahlströmin ryhdikäs niska olivat viimeinen näky ennen horrosta.

Valveuneen ilmestyivät isoisä ja Urho Selander — miehet, jotka tutustuivat toisiinsa rintamalla ja joiden ystävyyttä ei mikään vuosikymmenten kuluessa järkyttänyt. Horteisiin ilmestyi myös Urhon poika Martti sekä oma isäni, joka kuoli kun olin viiden. Urho Selander ja Janne Järä koettivat ystävyystyttää poikiaan toisiinsa. Perheet järjestivät ahkeraan yhteisiä retkiä ja lomamatkoja. Kesästä toiseen pojat ilmoitettiin samoille leireille — lopputulos oli joka kerran kaamea. Martti Selander ja minun isäni mukiloivat toisiaan verissä päin aina kun mahdollista.

Auto kääntyi pehmeästi keinahtaen, raotin silmäluomiani, hellitin turvavyön ja valuin pitkäkseni penkille. Ahlström sanoi jotakin matalalla äänellä, lattialle luiskahtanut viltti nousi pohkeitteni suojaksi. Tiheä verho laskeutui pupillien eteen, sen takaa kuului hämäränsekaista valoa, lauseenpätkiä, etäistä melua; kolmen vuoden pituinen matka, jonka jätin taakseni. Kaipasin jo nyt takaisin, siihen mihin totuin: vapauteen ja irrallaan oloon, ajelehtimiseen sattumusten ja päänäpistöjen varassa. Isoisän mielestä elin kelvotonta kulkurielämää. Tiesin, että se oli läpeensä suunnittelematonta niin työn, talouden kuin miestenkin osalta — halusin olla vaeltelija, joka ei pohdi mitä on kenellekin velkaa. Niin ajattelin silloinkin kun umpiväsyneenä harhailin Delhin slummikujia matkalaukku kädessäni ja juoksin pakoon kirkuvia, ihoani hamuavia kerjäläisiä.

Kolmen vuoden ajan Janne Järä koetti urkkia missä liikuin. Rahat, jotka vanhus tunki kuukausittain tilileni jätin käyttämättä, yhteydenottoihin en vastannut. Jotenkin ukko oli kuitenkin saanut tiedon paluustani.

Urho Selanderin kuoleman vuoksi minua nyt kyyditään jonnekin vasten tahtoani.

Sen tajuttuani vajosin tiedottomuuteen.

ROMAANI IHMISMIELEN SALALOKEROISTA

Ajelehdittuaan vuosia maailmalla Sara Järä avaa kotiovensa Helsingissä.

Pari tuntia myöhemmin hän istuu isoisänsä autossa öisessä lumimyrskyssä matkalla tuntemattomaan.

Autioituneen Riihen kylän koulusta on tulossa asuinsija sopeutumattomille, jotka ovat psykiatrisen hoidon ulottumattomissa.

Kellarissa versoo hulluruoho.

Sara joutuu miettimään mitä on olla ihminen, jolle todellisuus ei riitä.

Hulluruohola on romaani originelliudesta ja ympäristön paineista. Se on kertomus rakkaudesta, hauraudesta ja mielikuvituksen voimasta.

ISBN 978-951-0-40619-9
www.wsoy.fi
Ulkoasu: Mika Wist

9 789510 406199